

Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності

УДК 005.3:332

Бурик Мирослав Мирославович

кандидат наук з державного управління,

докторант кафедри управління та бізнес-адміністрування

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Buryk Myroslav

Candidate of Sciences in Public Administration, Doctoral Student of the

Department of management and business administration

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ORCID: 0000-0001-8939-1324

Лебедченко Віра Віталіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та публічного управління

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Lebedchenko Vira

Candidate of Economic Science, Associate Professor,

Department of Economics and Public Administration

National aerospace university «Kharkiv Aviation Institute»

ORCID: 0000-0003-2180-9063

**МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ
METHODS OF INFLUENCE ON THE ECONOMIC SECURITY OF
TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF
MILITARY ACTIONS**

Анотація. Вступ. У контексті сучасних геополітичних та військових конфліктів економічна безпека територіальних громад стає однією з найбільш актуальних проблем. Збалансований аналіз методів впливу на економічну безпеку є важливим для розуміння наслідків воєнних дій та розробки стратегій відновлення. В умовах військових дій економічна безпека територіальних громад зазнає значних викликів. Стаття ставить за мету вивчення різноманітних методів впливу на цю безпеку та їхніх наслідків, розкриваючи ключові аспекти проблеми.

Метою дослідження є систематизація та аналіз методів впливу на економічну безпеку територіальних громад під час військових конфліктів. Автори ставлять перед собою завдання визначити вплив різних економічних чинників на стійкість та розвиток місцевих громад, проаналізувавши провідний світовий досвід. Об'єктом дослідження є економічна безпека територіальних громад, яка розглядається в контексті військових дій. Предмет дослідження – методи впливу, що застосовуються для зміни економічного стану цих громад.

Матеріали і методи. Дослідження базується на аналізі наукових публікацій, літературного огляду та власного досвіду участі у наукових конференціях. Автори використовують порівняльний аналіз методів впливу, таких як економічні санкції, блокади, та різні економічні стратегії для визначення їхнього впливу на економічну безпеку.

Результати. На основі аналізу автори формулюють висновки та рекомендації, спрямовані на розвиток стратегій для підтримки економічної стійкості та відновлення територіальних громад у військових умовах. Автори підкреслюють необхідність урахування конкретних умов та контексту для успішної реалізації цих рекомендацій на практиці.

Перспективи. Методи впливу на економічну безпеку можуть бути ускладнені різними сценаріями воєнних дій. Подальші дослідження можуть фокусуватися на узагальненні реакцій територіальних громад на

різні воєнні ситуації та їхні наслідки. Урахування гібридних загроз на економічну безпеку може стати предметом подальших досліджень. Розуміння впливу цих факторів дозволить розробляти більш комплексні стратегії захисту та відновлення.

Ключові слова: економічна безпека, територіальні громади, військові дії, розвиток територіальних громад.

Summary. *Introduction. In the context of modern geopolitical and military conflicts, the economic security of territorial communities becomes one of the most urgent problems. A balanced analysis of the methods of impact on economic security is essential for understanding the consequences of war and developing recovery strategies. In the conditions of military operations, the economic security of territorial communities faces significant challenges. The article aims to study various methods of influencing this security and their consequences, revealing the key aspects of the problem.*

The purpose of the research is the systematization and analysis of methods of influence on the economic security of territorial communities during military conflicts. The author sets himself the task of determining the impact of various economic factors on the stability and development of local communities, having analyzed the world's leading experience. The object of the study is the economic security of territorial communities, which is considered in the context of military operations. The subject of the research is methods of influence used to change the economic status of these communities.

Materials and methods. The research is based on the analysis of scientific publications, literature review and personal experience of participating in scientific conferences. The author uses a comparative analysis of methods of influence, such as economic sanctions, blockades, and various economic strategies to determine their impact on economic security.

The results. Based on the analysis, the author formulates conclusions and recommendations aimed at developing strategies for maintaining economic stability and restoring territorial communities in military conditions. The author emphasizes the need to take into account specific conditions and context for the successful implementation of these recommendations in practice.

Prospects. Methods of influencing economic security can be complicated by various scenarios of military operations. Further research can focus on generalizing the responses of territorial communities to various war situations and their consequences. Consideration of hybrid threats to economic security may become the subject of further research. Understanding the impact of these factors will enable the development of more comprehensive protection and recovery strategies.

Key words: *economic security, territorial communities, military actions, development of territorial communities.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах військових конфліктів, економічна безпека територіальних громад стає передумовою для забезпечення стійкості та відновлення економічного потенціалу. Невизначеність та динамічність сучасного геополітичного середовища покладає нові завдання перед науковцями та практиками у розумінні методів впливу на економіку та фінансові системи територіальних громад під час воєнних дій. Світовий досвід останніх десятиліть демонструє, що військові конфлікти відіграють ключову роль у трансформації економічних образів та структур. Умови сучасних воєн створюють реальні загрози для фінансової стійкості та економічного зростання територіальних громад, а також визначають нові вимоги до розуміння методів впливу, які використовуються в цих умовах. Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що економічна безпека територіальних громад під час військових дій є взаємодією різних чинників, включаючи економічні

санкції, блокади, інші форми економічного тиску та стратегії відновлення. Сучасні тренди свідчать про посилення цієї проблеми, аналіз якої може привести до розробки ефективних стратегій для забезпечення стабільності та розвитку місцевих економік у воєнний період. Статистичні дані свідчать про те, що у багатьох регіонах світу конфлікти та військові дії суттєво впливають на економічний розвиток. Наприклад, за даними Міжнародного валютного фонду, військові конфлікти призвели до збитків, які становили приблизно 350 мільярдів доларів США у 2020 році [1]. Зростаючі тенденції використання різноманітних економічних тискових засобів та їхні наслідки для місцевих громад роблять актуальним поглиблене вивчення цієї проблеми. Дана стаття спрямована на розкриття основних факторів та механізмів впливу на економічну безпеку територіальних громад в умовах військових дій, з метою визначення стратегій для забезпечення їхньої стійкості та ефективного функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті проведено аналіз провідного світового досвіду розвитку територіальних громад, зокрема, Р. Вілке, З. Раудон у дослідженні «Агробізнес та територіальна влада: спільнота з погляду соціальної відповідальності» визначали методи розвитку корпоративного управління та відповідальності у територіальних громадах [1]. М. Біанчі та М. Віета переосмислюють теоретичний каркас щодо кооперативів, територій та соціального капіталу. Дослідження сприяє глибшому розумінню того, як структури кооперативів впливають на соціальний капітал в конкретних територіях. Автори акцентують на необхідності переосмислення існуючих теоретичних поглядів для кращого усвідомлення динаміки у формуванні соціально-економічних ландшафтів [2]. Стаття «Соціальні фінанси та парадигма загального блага: вивчення того, як інновації на основі спільноти трансформують фінанси на загальне благо», сконцентована на інноваціях на основі ініціативи трансформації фінансових процесів, дослідження розкриває нові фінансові моделі, що

пріоритезують добробут спільноти та сталий розвиток, сприяючи ширшій дискусії про відповідальні та спільнотоорієнтовані фінансові практики [3]. МкГілвері, Т. Валтерс, С. Гуїлард розглядають роль громадських подій у боротьбі з негативним уявленням і стереотипами, пов'язаними з конкретними територіями, наголошуючи на потенціалі місцевих подій у зміцненні стійкості та згуртованості громади [4]. Йоганніссон, Б. розглядає теоретичні та методологічні проблеми в реалізації місцевого економічного розвитку [5]. Д. Онейл у статті «Оцінка інформатики спільноти: огляд методологічних підходів до оцінки мереж спільноти та технологічних центрів спільноти» критично оцінює методологічні підходи до оцінки інформатики спільноти, особливо зосереджуючись на мережах громад і технологічних центрах. Дослідження дає розуміння проблем і можливостей оцінки впливу технологічних ініціатив, зорієнтованих на громаді, пропонуючи комплексний огляд методологічних міркувань у контексті інформатики спільноти [6]. Климчук В., Висоцька К. та Горбунова В.В. досліджують вплив децентралізації та залучення зацікавлених сторін громади на покращення послуг психічного здоров'я в регіонах України, які постраждали від конфлікту [7]. Чейні Г., Нойес М., До Е., Вієта М. дають уявлення про те, як кооперативні структури сприяють солідарності в громадах, представляючи погляд на трансформаційний потенціал трудових та економічних відносин [8]. Монографія Бобровської О.Ю. присвячена корпоративному управлінню та його ролі в соціальному розвитку територіальних громад, містить комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів корпоративного управління як інструменту стимулювання соціального розвитку місцевих громад [9].

У дослідженні Бедрія Р.Б розглядається концепція економічної основи місцевого самоврядування та його організаційно-правового забезпечення в умовах війни в Україні. Дослідження сприяє розумінню

викликів і правових аспектів місцевого самоврядування під час війни, пропонуючи цінне розуміння українського досвіду [10].

Мета та завдання. Метою статті є систематизація та глибокий аналіз методів впливу на економічну безпеку територіальних громад з урахуванням провідного світового досвіду та в умовах військових дій, з метою розкриття ключових аспектів цієї проблеми та надання практичних рекомендацій для забезпечення стійкості та відновлення економіки на місцевому рівні. Відповідно до мети у статті розглянуті наступні завдання:

1. Провести докладний аналіз різноманітних методів впливу на економічну безпеку, таких як економічні санкції, блокади, та інші економічні інструменти, що застосовуються у військових умовах.

2. Визначити наслідки використання різних методів впливу на економічну стійкість територіальних громад та їхній вплив на розвиток місцевої економіки на основі аналізу провідного світового досвіду.

3. Розкрити шляхи взаємодії економічних чинників та військових подій, ідентифікувати ключові фактори, які впливають на економічну безпеку.

4. Здійснити порівняльний аналіз сучасних воєнних конфліктів та їхнього впливу на економічну безпеку місцевих громад для визначення загальних тенденцій та особливостей.

5. Сформулювати обґрунтовані висновки на основі проведеного аналізу та розробити практичні рекомендації для вдосконалення стратегій відновлення та підтримки економічної безпеки територіальних громад у військових умовах.

Матеріали і методи. У дослідженні використовувався аналіз наукових статей, публікацій та досліджень, що стосуються економічної безпеки територіальних громад у воєнних умовах. Систематизація літературного огляду дозволила отримати обґрунтовану базу для подальшого аналізу. Виконаний літературний огляд охоплював наукові та

прикладні роботи з економічної безпеки територіальних громад під час воєнних конфліктів. Здійснення огляду сприяло узагальненню та систематизації наявних знань у галузі. Дослідження базується на порівняльному аналізі різних методів впливу на економічну безпеку, таких як економічні санкції, блокади, та різні економічні стратегії, що метод дозволяє визначити ефективні та неефективні підходи до вирішення проблем. Дослідження включало в себе оцінку реакцій територіальних громад на різні воєнні сценарії та методи впливу. Комплексний підхід до дослідження дозволяє автору висувати обґрунтовані висновки та рекомендації для поліпшення стратегій відновлення та підтримки економічної безпеки територіальних громад у військових умовах.

Виклад основного матеріалу. Аналіз різноманітних методів впливу на економічну безпеку в умовах військових дій дозволив акумулювати їх у вигляді схеми, рис. 1.

Аналіз методів впливу на економічну безпеку в умовах військових дій відкриває складні взаємозв'язки між політико-економічними стратегіями та їхніми наслідками для територіальних громад. Ефективне управління цими методами вимагає глибокого розуміння конкретного контексту конфлікту та гнучкості при застосуванні стратегій для забезпечення стабільності та розвитку місцевих економік.

Шляхом вивчення конкретних методів, таких як економічні санкції, фінансова допомога, тарифи, блокади та гуманітарні ініціативи, дослідження розкриває взаємозв'язок між застосуванням цих методів та їхнім впливом на економічний розвиток та стійкість територіальних громад у різних країнах, зокрема проведено аналіз вплив різних методів на економічну стійкість територіальних громад у світовому контексті – табл. 1.

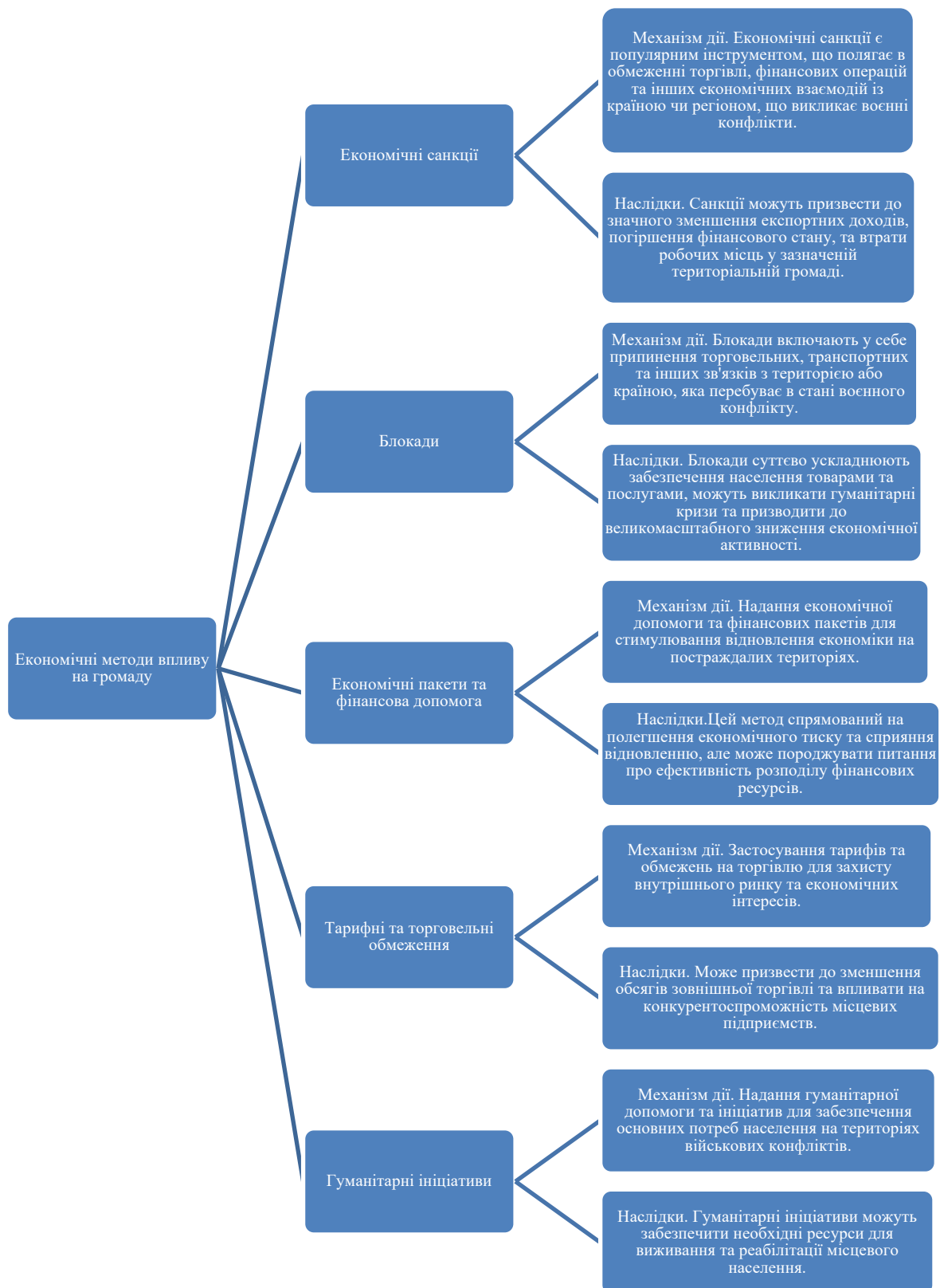

Рис. 1. Аналіз методів економічного впливу територіальних громад

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу [1-5]

Аналіз вплив різних методів на економічну стійкість територіальних громад у світовому контексті

Країна	Базовий метод впливу	Результати
США	Економічні санкції	Під впливом санкцій з боку та введенням контрсанкцій, США спостерігають обмежений доступ до ринків, але зберігають економічну стійкість завдяки великому внутрішньому ринку та міжнародному лобі.
Німеччина	Економічні пакети та допомога	В ролі ключового гравця Європейського союзу, Німеччина активно використовує фінансову допомогу та економічні пакети для стимулювання відновлення територій.
Японія	Тарифи та торговельні обмеження	У зв'язку зі своїм експортно-орієнтованим підходом, Японія відчуває негативний вплив тарифів та торговельних обмежень, що призводить до скорочення обсягів експорту та впливу на зовнішній баланс.
Південна Корея	Економічні пакети та допомога	Використання фінансової допомоги та стимулювання внутрішнього споживання дозволяє Південній Кореї забезпечити стабільність та прискорити відновлення місцевої економіки.
Великобританія	Гуманітарні ініціативи	Участь у гуманітарних ініціативах під час конфліктів дозволяє Великобританії сприяти гуманітарній допомозі та відновленню основних сервісів на постраждалих територіях.

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу [5-8]

Отже, економічні санкції спричиняють зміну торговельних потоків та можуть призводити до обмеження доступу до ринків, але ефективність залежить від економічної міцності країни. Економічні пакети та допомога стимулюють відновлення економіки, особливо у великих економіках з високим рівнем інтернаціоналізації. Тарифи та торговельні обмеження мають великий вплив на країни, орієнтовані на експорт, і можуть призводити до зменшення конкурентоспроможності. Блокади створюють серйозні економічні труднощі та призводять до значного обмеження доступу до ресурсів. Гуманітарні ініціативи сприяють гуманітарній допомозі та відновленню основних сервісів у постраждалих територіях.

Вивчення взаємодії між економічними чинниками та воєнними конфліктами є важливим завданням для розуміння та попередження негативних впливів на економічну безпеку. Ключові фактори включають економічну інфраструктуру, виробничі потужності, торгові маршрути та ресурсне забезпечення. Воєнні дії можуть призвести до руйнування інфраструктури, зменшення виробничих можливостей, перерв у торгових потоках та розподілу ресурсів, що загрожує економічній стійкості та безпеці територіальних громад.

Аналізуючи сучасні військові конфлікти та їхній вплив на економічну безпеку місцевих громад, акцент робиться на уроки, засновані на досвіді України. Зазначаються загальні тенденції та особливості, що виникають у зоні конфлікту, такі як економічне відновлення, реконструкція інфраструктури, втрати виробництва, інвестиційні виклики та вплив на зайнятість. Цей аналіз слугує основою для розроблення стратегій та політик для забезпечення економічної стійкості та відновлення місцевих громад у контексті воєнних дій [9-10].

У результаті проведеного аналізу світового досвіду та викликів повномаштабної військової агресії російської федерації проти України було сформовано систему викликів економічної безпеки територіальних громад – рис. 2.

Рис. 2. Впливи на економічну безпеку територіальних громад

Джерело: розроблено авторами

Аналіз факторів економічної безпеки в умовах воєнної агресії дозволяє зрозуміти, що успішне відновлення та стабілізація місцевої економіки територіальних громад потребує комплексного підходу. Найбільш критичні аспекти включають ефективне економічне відновлення, реконструкцію інфраструктури, мінімізацію втрат виробництва, залучення інвестицій та забезпечення стабільності зайнятості. Рекомендації для забезпечення економічної безпеки територіальних громад в умовах воєнної агресії в Україні можуть бути наступними:

1. Стратегічне планування економічного відновлення:
 - розробити чіткий та адаптивний план відновлення економіки, враховуючи специфіку конфліктної ситуації.
 - забезпечити швидку мобілізацію ресурсів для відновлення ключових економічних секторів.
2. Інфраструктурна реконструкція:

- спрямувати зусилля на відновлення критичних об'єктів інфраструктури для підтримки економічної активності.

- забезпечити стійкість інфраструктури до можливих воєнних загроз.

3. Мінімізація втрат виробництва:

- розробити програми страхування та компенсації для підприємств, що постраждали від війни.

- заохочувати ініціативи з реструктуризації та розвитку нових напрямків виробництва.

4. Залучення інвестицій:

- активно працювати над відновленням довіри інвесторів через гарантії безпеки та привабливі умови інвестування.

- розвивати ініціативи з повернення інвестицій для стимулювання економічного росту.

5. Стабільність зайнятості:

- запроваджувати програми підтримки зайнятості та професійної реабілітації для постраждалих робочих місць.

- стимулювати розвиток малих та середніх підприємств як джерела нових робочих місць.

6. Взаємодія з міжнародним співтовариством:

- активно залучати міжнародну фінансову підтримку та технічну допомогу.

- вести діалог з партнерами щодо впровадження кращих практик у сфері економічної стабільності під час воєнних дій.

7. Залучення громади:

- забезпечити участь місцевих громад у розробці та виконанні стратегій економічного відновлення.

- запроваджувати механізми звітування та зворотного зв'язку для ефективної взаємодії з мешканцями.

Розроблені рекомендації спрямовані на створення умов для стійкого економічного відновлення та забезпечення безпеки територіальних громад в умовах воєнної агресії в Україні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У контексті вивчення впливу воєнних конфліктів на економічну безпеку територіальних громад та стратегій відновлення, можна зробити наступні узагальнені висновки. Аналіз підкреслив загальні тенденції, такі як необхідність ефективного економічного відновлення, великі втрати виробництва, потреба в реконструкції інфраструктури та інвестиційні виклики. В умовах воєнної агресії важливо активно співпрацювати з міжнародним співтовариством для забезпечення ефективного відновлення та отримання необхідних ресурсів. Активна участь та залучення місцевих громад у розробку та виконання стратегій грає важливу роль у досягненні успішних результатів. Виходячи з унікальних потреб та обставин кожної територіальної громади, рекомендується розробка персоналізованих стратегій відновлення. Забезпечення економічної безпеки має критичне значення для стійкості територіальних громад у воєнних умовах. Урахування гнучких та адаптивних стратегій відновлення є важливим фактором успіху в умовах постійної зміни обставин. Висновки розроблені у результаті проведеного аналізу слід врахувати при розробці політик та стратегій для забезпечення економічної безпеки та відновлення територіальних громад під час воєнної агресії та післявоєнної відбудови.

Література

1. Vilkė R., Gedminaitė–Raudonė Ž. Agribusiness and Territorial Government: Community Citizenship from Social Responsibility Perspective. *Governance and Sustainability*. 2020. Vol. 15. P. 73-90. doi: <https://doi.org/10.1108/S2043-052320200000015005>.

2. Bianchi M. and Vieta M. Co-operatives, territories and social capital: reconsidering a theoretical framework. *International Journal of Social Economics*. 2020. Vol. 47, No. 12. P. 1599-1617. doi: <https://doi.org/10.1108/IJSE-03-2020-0135>.
3. Meyer C. Social finance and the commons paradigm: Exploring how community-based innovations transform finance for the common good. *Management Decision*. 2020. Vol. 58 No. 4. P. 786-796. doi: <https://doi.org/10.1108/MD-01-2019-0133>.
4. McGillivray D., Walters T., Guillard S. Place-based community events and resistance to territorial stigmatisation. *International Journal of Event and Festival Management*. 2023. doi: <https://doi.org/10.1108/IJEFM-01-2023-0010>.
5. Johannisson B. Enacting local economic development – theoretical and methodological challenges. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. 2007. Vol. 1, No. 1. P. 7-26. doi: <https://doi.org/10.1108/17506200710736230>.
6. O’Neil D. Assessing community informatics: a review of methodological approaches for evaluating community networks and community technology centers. *Internet Research*. 2002. Vol. 12, No. 1. P. 76-102. doi: <https://doi.org/10.1108/10662240210415844>.
7. Klymchuk V., Vysotska K., Gorbunova V.V. Decentralisation and community stakeholders’ engagement for better mental health services development in the conflict-affected regions of Ukraine. *Journal of Public Mental Health*. 2022. Vol. 21, No. 4. P. 288-302. doi: <https://doi.org/10.1108/JPMH-06-2022-0054>.
8. Cheney G., Noyes M., Do E., Vieta M., Azkarraga J., Michel C. Community to Solidarity. Cooperatives at Work (The Future of Work). *Emerald Publishing Limited, Leeds*, 2023. P. 109-139. doi: <https://doi.org/10.1108/978-1-83867-825-820231004>.

9. Бобровська О.Ю. Корпоративне управління соціальним розвитком територіальних громад: монографія. ДРІДУ НАДУ, 2014. 170 с. URL: <https://tinyurl.com/5dt82vv8> (дата звернення: 25.11.2023).
10. Бедрій Р.Б. Поняття економічної основи місцевого самоврядування та її організаційно-правове забезпечення в умовах війни в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Т.1, Вип. 75. С. 59-64 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/52852> (дата звернення: 25.11.2023).

References

1. Vilkè, R., & Gedminaitė–Raudonė, Ž. (2020). Agribusiness and Territorial Government: Community Citizenship from Social Responsibility Perspective. *Governance and Sustainability*, 15, 73-90. doi: <https://doi.org/10.1108/S2043-052320200000015005>.
2. Bianchi, M., & Vieta, M. (2020). Co-operatives, territories and social capital: reconsidering a theoretical framework. *International Journal of Social Economics*, 47, 12, 1599-1617. doi: <https://doi.org/10.1108/IJSE-03-2020-0135>.
3. Meyer, C. (2020). Social finance and the commons paradigm: Exploring how community-based innovations transform finance for the common good. *Management Decision*, 58, 4, 786-796. doi: <https://doi.org/10.1108/MD-01-2019-0133>.
4. McGillivray, D., Walters, T., & Guillard, S. (2023). Place-based community events and resistance to territorial stigmatisation. *International Journal of Event and Festival Management*. doi: <https://doi.org/10.1108/IJEFM-01-2023-0010>.
5. Johannisson, B. (2007). Enacting local economic development – theoretical and methodological challenges. *Journal of Enterprising Communities*:

- People and Places in the Global Economy*, 1, 1, 7-26. doi: <https://doi.org/10.1108/17506200710736230>.
6. O'Neil, D. (2002). Assessing community informatics: a review of methodological approaches for evaluating community networks and community technology centers. *Internet Research*, 12, 1, 76-102. doi: <https://doi.org/10.1108/10662240210415844>.
 7. Klymchuk, V., Vysotska, K., & Gorbunova, V.V. (2022). Decentralisation and community stakeholders' engagement for better mental health services development in the conflict-affected regions of Ukraine. *Journal of Public Mental Health*, 21, 4, 288-302. doi: <https://doi.org/10.1108/JPMH-06-2022-0054>.
 8. Cheney, G., Noyes, M., Do, E., Vieta, M., Azkarraga, J., & Michel, C. (2023). Community to Solidarity. Cooperatives at Work (The Future of Work), *Emerald Publishing Limited, Leeds*, 109-139. doi: <https://doi.org/10.1108/978-1-83867-825-820231004>.
 9. Bobrovska, O.Yu. (2014). Korporatyvne upravlinnia sotsialnym rozvytkom terytorialnykh hromad: Monohrafiia [Corporate management of social development of territorial communities: a monograph]. *DRIDU NADU*. Retrieved from <https://tinyurl.com/5dt82vv8> [in Ukrainian].
 10. Bedrii, R.B. (2023). Poniattia ekonomichnoi osnovy mistsevoho samovriaduvannia ta yii orhanizatsiino-pravove zabezpechennia v umovakh viiny v Ukraini [The concept of the economic basis of local self-government and its organizational and legal support in the conditions of war in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pravo. Uzhhorod: Vydavnychi dim "Helvetyka" – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Law. Uzhgorod: Publishing house Helvetika*. 1 (75), 59-64. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/52852> [in Ukrainian].